

VOJAK

Dino Dardi

Zadnji vojaki so odšli iz vojašnice in topot njihovih korakov se je že gubil v prasketanju dežja in mračini drevoreda. Na pločniku, kakih deset metrov od stražarnice, je sam ostal vojak. Bil je velik vojak z debelo glavo, vsajeno med ramena. Plašč, čisto nov, mu je bil preširok in kapa, tudi čisto nova, mu je padala vodoravno na čelo in se ustavljala ob ogromnih ušesih.

Ni bilo spoznati, ali se poskuša zbuditi iz omame ali pa čaka koga ali kaj; obraz je bil brez izraza, kakor naslikan. Negiben je na pločniku obračal svetle oči, nekako prevelike, malce škileče in tako izbuljene, da so bile videti, ko da tičijo v očesnih duplinah samo po sili in začasno. Bolj ko da bi gledal, se je ta počasni in čudno nepremični pogled ustavljal na stvareh, kakor da jih ne vidi, ali bolje, kakor da razpozna nekaj, kar je za stvarmi samimi.

Rosil je droban dež, in čeprav je bilo šele pet popoldne, je bilo temno. Ploščate svetilke, obešene na počez napete žice, so razlivale po drevoredu pasove blede svetlobe in asfalt pod njimi se je lesketal. Bil je dolg dolg drevored, obrobljen s črnimi drevesi, od katerih je kapljal dež, in vodil je naravnost proti mestu; na koncu so se potopljene v mrak kazale nejasne luči.

Dež je padal vztrajno, prasketal je po asfaltu, po strehah, po listju, ki je gnilo ob pločnikih, in debla dreves in zid vojašnice, nebo in mrak, vse je bilo videti, ko da bi se hotelo raztopiti in se spremeniti v eno samo vlago.

Vojak pa je ostal nepremičen in je gledal.

Četni podnarednik — z orokavičenimi rokami, zataknenimi za pas — ga je že nekaj časa opazoval.

— Kaj počenjaš tu, teslo? — mu je nenadoma zakričal.

Vojak se ni zganil.

— Tamle jo preživljaš, prostost? — je še zaklical podnarednik smeje. — Imaš prav, se vsaj pereš!

Tedaj je vojak trenil, obrnil glavo in pogledal podčastnika, vendar je bil njegov obraz še zmerom kot naslikan. Potem je zmajal z debelo glavo in stopil ob zidu vojašnice. Bil je umirjenega, težkega koraka in gibal se je nerodno, ko da bi plezal. Gledal je zdaj predse pa malo navzgor, nekam onkraj mestnih luči.

Zidu vojašnice je bilo konec na križišču. Tam se je vojak ustavil in sledil s pogledom tramvaju, ki je prihajal iz prečne ulice; ko je iz-

ginil, je gledal še naprej v isti smeri. Potem je stopil naprej in je moral mimo para zaljubljenecv, na pol skritega v kotu ograje pod vejami, s katerih je kapljalo. Vojak ju je mimogrede pogledal, pa takoj spet zastrmel predse. Njegov korak je bil ves čas enakomeren.

Po zapuščenem drevoredu je ta korak odmeval čudno, ko da bi ga tišina in šum dežja neprestano goltala. Voda mu je zdaj tekla z obrvi in kapa in ramena na plašču so bila premočena, vojak pa ko da vsega tega ni opazal in je šel naprej po sredini pločnika.

— Ej! mu je zaklical neki vojak, moleč glavo iz avtobusa.

Slišal se je smeh.

Vojak se je ustavil in pogledal za avtobusom. Potem je spet stopil. Sem in tja je pogledoval vile, ki so si zdaj sledile ob tisti strani drevoreda; bile so tihe in temne vile. Samo tu in tam se je pokazalo okno, razsvetljeno z bledo lučjo, obešeno v prazno. Dež je prasketal po listju v vrtovih in ograje in zidovi so izpuhtevali vodo.

Vojak je stopal naprej po sredini pločnika in zastajal na križiščih. Res je zdaj promet postajal gostejši: tramvaji, avtomobili, vozovi so si sledili in se križali zmerom pogosteje in po pramenih svetlobe iz žarometov in po orošenih steklih je bilo videti, kako dež riše tanke pajčevine. Hiteče postave, zadelane v ovratnike dežnih plaščev ali skrite pod dežniki, so se prebijale tik ob zidovih. V zraku je visel vonj po kovini in iz kovinskih gmot so se iskrile luči, ki so se neslišno prižigale in ugašale. Vse se je zdelo potopljeno v to tekoče vzdušje in kakor razgibano z medlim življenjem, ki ga spreletava mrzlica.

Vojak je postajal in pogled mu je šel zdaj za tramvajem zdaj za avtomobilom, vendar je bilo zmerom, ko da bi videl nekaj onstran vseh teh stvari in njegov obraz ni kazal nobenega izraza. Za njim so že ostali vrtovi, vile in črno drevje v drevoredu; skupine visokih hiš so obroblyale ulico, on pa je zdaj pa zdaj pognal pogled ob njih navzgor in ga potem ustavljal tam, kjer so se strehe izgubljale v temi.

Hodil je po sredini ceste.

— Hej, umakni se, tepec!

Modrikasti obraz avtomobilista z velikimi očali se je pojavil ob oknu kakor prikazen. Potem je voz švignil mimo in vojaka je zapljusknila voda. Ustavil se je, vendar ni bilo videti, da bi ga bila prizadela voda, ki ga je zalila in mu zmočila hlače do kolen. Potem je počakal, da je zapeljal mimo drug avtomobil iz nasprotne smeri; potem še tramvaj. Nato se je vzel na pločnik in se ustavil pred izložbo, v kateri so bile pod belo in mrzlo svetlobo razstavljene knjige, koledarji, škatle s šestili, pisarniške potrebščine. Nekdo se je zadel obenj; eden izmed mimoidočih je komaj v zadnjem trenutku dvignil dežnik, da ga

ni udaril z njim; nekdo drug se je ustavil in ga je moral obiti. Nekdo ga je tudi zmerjal. Vojak pa je buljil, kakor se je zdelo, v koledarje in škatle s šestili. Potem je trenil z očmi, se ozrl okrog sebe in nadaljeval pot.

Zavil je na prvem križišču in stopil po mračni cesti. Na kamnitem tlaku so zijale luže, a on jih ni videl; gazil je po njih in škropil okrog sebe blatno vodo. Na tej cesti so se celo stene hiš zdele prepojene z vodo in z napuščev se je voda v curkih stekala v blatne potočke. Vonj po gnilobi se je dvigal iz kupov odpadkov in nesnage. V ulici ni bilo trgovin in samo steklena vrata redkih lokalov so metala v to mokroto pramene motne svetlobe.

Ustavil se je pred vrati bara, vendar ni stopil na pločnik. Skozi orošena steklena vrata je bilo videti, kako so se ljudje gnetli okrog točilne mize. Ljudje so prihajali in odhajali in vsakokrat, ko so se vrata odprla, je prodril na cesto jek hripavega kričanja, pomešanega z ritmom plesne glasbe.

Vojak, ki je prišel ven, je začuden obstal:

— Hej, bratec! — je vzkliknil — Pa si res lep!

Bruhnil je v smeh in odjadral, kakor bi se mu mudilo.

Vojak ga je pospremil s pogledom. Potem je brez naglice stopil na pločnik, odrinil vrata in vstopil.

V lokalu je bil zrak nasičen z vlago; povsod se je nabirala para in zdelo se je, da z gosto plastjo pokriva vse stvari: kuhalnik za kavo, ogledalo za točilno mizo, stene, strop — vse je bilo pokrito z njo in z vsega se je cedila voda. Slišati je bilo smeh, vzklike, glasovi obiskovalcev pa so se zdeli razdraženi, kretnje krčevite, obrazi zaripli. Nekaj fantov in eno dekle, v dežnih plaščih, s katerih je še kapljala voda, so stali pri avtomatičnem gramofonu. Dekle z lasmi, ki so ji v mokrih pramenih padali na vrat, in z rokami v bokih, se je pozibavalo po ritmu črnškega plesa. Malo dalje so se drugi fantje zbirali okrog biljarda. In glasba in kričanje ljudi, smeh, žvenket podstavkov in kozarcev, šumot dežnih plaščev, drsanje nog po žaganju na tleh, vse se je zlivalo v en sam dražljiv hrup. Samo zvok zvončkov na biljardu se je v vsem tem spet in spet osamljeno oglašal. In prav tam se je vojak ustavil in gledal. Vendar ni bilo mogoče spoznati, ali sledi odskakovanju in kotalikanju krogel ali pa pri tem gledanju samo posluša tisti osamljeni zvok. V dolgih presledkih je utripal z očmi. In gledal.

Ko se je igra končala in so zvončki utihnili, je stopil naprej proti zadnjemu delu, kjer se je lokal razširil v nekakšno dvoranico in kjer so stale mize.

Tudi tu je bilo vse prepojeno z vlago: kovinski deli stolov in miz so se lesketali v motni luči in s konic dežnikov, naslonjenih po kotih, je tekla voda in se razlivala v črnikaste lužice na podu.

Vojak je sedel k prazni mizi. Pri sosednji sta sedeli dve dekleti, šušljali med seboj in se nezaupno ozirali, ko da bi se bali, da bi kdo lahko slišal njun pogovor. Vojak se je zdaj zagledal v dekle, ki je sedelo na njegovi strani. Zdelo se je, da ga je nenadoma opazila in uprla vanj oči. Potem je sunkovito pograbila torbico in vstala:

— Bedak! — je zamrmrala.

In očitno nalašč sedla na drug stol, tako da mu je zdaj obračala hrbet. Vojak pa je še naprej enako vztrajno strmел v dekletov hrbet. Obrnil je glavo šele, ko je stopil natakark predenj.

Tedaj mu je vrat nabrekli in počasi je zategnil ustnice.

— Mleko, — je dejal.

Glas je bil debel in trd, ko da bi mu s težavo prihajal iz grla.

Potem ko je natakark odšel, je potegnil iz žepa pol hlebca kruha in ga položil na mizo; kruh je bil razmehčan in je pustil na mizi temno sled. Zdaj je vojak ustavil pogled na dveh topničarkjih, ki sta sedela za mizo pred njim in izmed katerih je eden nosil znake desetarkja.

— Za vraga! — je vzkliknil ta. — Pa menda ne boš jedel tukajle tega hlebca, kaj?

Njegov tovariš je bušil v smeh.

Vojak se je zastrmel vanju. Nato je trenil z očmi:

— Moj je, — je rekel.

Topničarkja sta se smejala.

— Od kod si? — je vprašal desetark.

Vojak ga je gledal in zganil z glavo. Potem je vzdignil roko, ko da bi pokazal v nedoločeno smer.

— Živim v hribih, — je dejal končno.

— Dobro, — je rekel drugi — ampak tukaj vendar ne pada sneg. Lahko si tudi kapo snameš.

Vojak ga je gledal, snel kapo in jo položil na mizo. Lase je imel mokre, plave in kratke; videlo se je, da so bili pravkar ostrženi.

— In kaj si počel v hribih? — je vprašal drugi topničark.

— Ovce imam, — je dejal vojak. In dodal: — Matove ovce.

Glas je bil ves čas debel in težak.

Odlomil je kos kruha, ki se mu je lepil na prste, ga zgnetel v kepo, vtaknil v usta in začel počasi žvečiti. Spet je uprl pogled v dekletov hrbet in ona, kakor da je to nenadoma opazila, je sunkoma obrnila glavo k njemu in ga strupeno pogledala. Takoj so se ji ustnice zaničljivo zvile:

— Bedak! — je rekla že drugič.

Topničarja sta se zasmejala in on ju je pogledal. Še naprej je počasi žvečil. Potem je dejal:

— Mate živi v vasi.

— Pa znaš šteti ovce? — je vprašal desetar.

Vojak je stresel z glavo in dvignil oči k natararju, ki je postavljaj predenj mleko na pladnju.

Topničarja sta se spet zasmejala.

— Mejdus! — je vzkliknil desetar. — S takimle vojakom, kakršen si ti, bomo to pot vojno dobili!

Vojak je s pogledom sledil natararju, dokler se ni oddaljil, in zdaj je gledal skodelico, ki je stala pred njim. Odlomil je potem še kos kruha, ga namočil v mleko in mečkal z žličko. Začel je počasi jesti, s komolci široko razprtimi na mizi in strmeč predse.

Ko je končal, je položil na mizo bankovec.

— Mate, — je dejal nato in pogledal vojaka, — ne prihaja nikoli v hribe. Živi v vasi.

Topničarja pa sta se že začela pogovarjati z dekletoma in se nista zmenila zanj. Tedaj ju je dolgo gledal, vendar v pogledu ni bilo ničesar, kar bi odsevalo kakršno koli misel. Potem je počakal, da mu je natarar odštel drobiž. Nato je vstal in stopil k biljardu, ampak fantje so bili odšli in zvončki so molčali. In tako je odšel na cesto.

Deževalo je še zmerom. Blizu vrat je iz preluknjanege žleba v curku brizgala voda in se razlivala po pločniku. Vojak se je ustavil in voda se mu je zdaj vrtnčila med nogami. On pa je dolgo stal tam in strmel v temo. Potem se je napotil proti koncu ceste; ko je prišel do križišča, je zavil na desno pa na levo pa spet na levo. Šel je naprej v splet ozkih in polzapušenih uličic, slabo razsvetljenih s previsoko obešenimi svetilkami. Voda je kapljala s streh, pronicala iz zidov, bruhala iz kamnitega tlaka, vojak pa je hodil neprestano po sredi ceste. Plašč in kapa sta se strdila in sta postala kakor iz lepenke, njegov korak pa je bil zmerom enak in čudna je bila ta postava, ki se je premikala v temi in je v temi široko strmela z brezizraznimi očmi. Čudna tudi zato, ker je na videz postajala z vsakim korakom ogromnejša in z vsakim korakom trdnejša na nogah, kakor da sprošča neko notranjo silo.

Potem so se ulice razširile, se zasvetile v lučih, postale bolj hrupne. Nenadoma se je znašel na trgu.

Bil je to silno prostran trg, obdan na treh straneh z obokanimi hodniki, pod katerimi je pred neštetiimi, v lučih se lesketajočimi izložbami, mrgolela množica. Promet vzdolž pločnikov je bil živahen in na

pročeljih palač in na strehah so se vrstili svetlobni napisi. Ena stran trga pa se je pogrezala v poltemo in na črnini neba, nad stopnicami, se je risala temna gmota katedrale. Prostrani trg na sredi, komaj razsvetljen z visoko obešenimi svetilkami, je bil kakor velikanska skleda, ki je neprestano kipela, čeprav je dež vanjo padal tiho, skoraj nevidno.

Vojak se je tam, kjer se je znašel, ustavil in gledal. Gledal je kiosk, pa izložbo, v kateri so bile razstavljene tkanine, pa krošnjarja, ki je dva koraka od njega, na vogalu obokanega hodnika po mizici, obešeni čez rame, poganjal v krog drobne parčke plesalcev. Potem je stopil naprej proti ozadju, proti tisti strani trga, ki je tonila v temi.

Zdaj je ta človeška postava, od katere je kapljala voda in ki je stopala v dežju po sredi trga, komaj razsvetljenega z mrzlim sijem svetilk, postajala nekako neresnična, skoraj prosojna, obenem pa je bilo v tem enakomernem koraku nekaj, kar je koreninilo v zemlji.

Ustavil se je v vznožju stopnic in pogledal gor proti konicam in zobčastim nadzidkom, ki jih je bilo slutiti v odsevih modrikaste luči. Potem je šel gor. Pred cerkvijo ni bilo nikogar in tišina je postajala nepredirno gosta. V tem mraku so kamniti obrazi kipov v vdolbinah in na podstavkih pročelja dobivali pošasten izraz. Vojak se je obrnil in pogledal proti drugemu koncu trga: luči obokanih hodnikov, promet, mrgolenje množice, vse se je zdelo, da pripada daljnemu, varljivemu svetu. Vojak je gledal in ta njegova negibnost in to slepo strmenje je bilo podobno negibnosti in strmenju na obrazih kipov, ki so stali nad njim. Kakor iz kamna je bil tudi on po čudežnem trenutnem sklepu skrivnostnih sil.

Nenadoma je povetil pogled in ga uprl v neko točko ob vznožju pročelja. V eni izmed vdolbin, ki so zijale med opornimi zidovi, zvit v kotu, je ležal pes. Rumenkasta in vlažna dlaka se je lepila na njem in kazala koščena rebra. Sprednje noge je imel iztegnjene in mednje je položil gobec, na katerega so viseli kosmati uhlji. Tedaj se je zdelo, da ga je stresel krč, in zenica se je prav iz kota krvavo podplutega očesa zastrmela v vojaka kakor z dna groba.

Vojak ga je gledal s stisnjenimi očmi.

V trenutku je pes dvignil glavo in uprl pogled v človeka. Vojak in pes sta buljila drug v drugega. Potem se je človek obrnil in odšel. Pes je tedaj planil na noge, odrevenel, skočil kratko naprej in spet obstal. Vojak pa se ni ozrl; počasi se je spuščal po stopnicah. Pes je tedaj znova skočil, zvijal se je in besno otresal z glavo. Zalajal je. Vojak pa je že stopil po trgu in se ni ozrl. Tedaj se je pes z enim skokom pognal po stopnicah. Dvignil je glavo in zacvilil. Ampak tišina je pogoltnila to tožbo in vojak je bil že daleč.

Zdaj je hodil po temnih uličicah, ki jih je bil prej prešel. Šel je mimo bara in stopal počasi po cesti navzgor. Spet so se pokazale ulice polne ljudi, tramvaj, avtomobili, dežniki vzdolž zidov. Spet so se pokazala črna drevesa drevoreda in vojak se je ustavljal na križiščih. Okna vil so bila zdaj razsvetljena in človek je slutil, da je tam notri toplo od stvari in ljudi. Zunaj pa je deževalo naprej. Zdelo se je, ko da so se debla dreves razpustila v vodi, kakor iz zelene vode je bilo listje v vrtovih, kakor gnili zidovi in ograje. In luže na cesti kakor steklene oči, strmeče v mrak.

Človek je hodil, hodil.

Skupina vojakov, ki so se vračali v vojašnico, je prišla mimo njega. Hodili so hitro in govorili glasno. Nekdo mu je nekaj zaklical in slišati je bilo smeh, ki se je hitro izgubil.

Vojak je hodil, hodil.

In spet se je zdelo, da ta postava, ko se tako premika naprej, raste in se širi. In zdelo se je, da voda, ki se mu je cedila čez oči, mu prodirala v usta in tekla za ovratnik, drsi po kamniti površini. Oči je upiral neprestano naravnost predse, vendar je bilo zdaj videti, ko da bi se v teh zenicah zbirala tema in voda in nebo in zemlja kakor po nekem dogovoru med njim in stvarmi, ki je zdaj nanje spominjala njegova skrivnostna prisotnost.

In smešno se je zdelo naglo coklanje vojakov, ki so se oddaljevali po drevoredu. In njihovi brezzvočni glasovi in smeh. Smešne so se zdele luči, ki so gorele po vilah, brez koristi se je zdel asfalt, ki je pokrival zemljo, nesmiselne svetilke, obešene na žice, in nestalna mlaka gnilobe mesto, ki je ostajalo za njim.

Vojak je šel naprej.

In za njim, z gobcem, iztegnjenim, da se je skoraj dotikal njegovih čevljev, s trebuhom in repom, ki je od njiju kapljala voda, je capljal pes.

Prevedla Tita Škerlj